

THE JOURNAL OF
OTTOMAN STUDIES

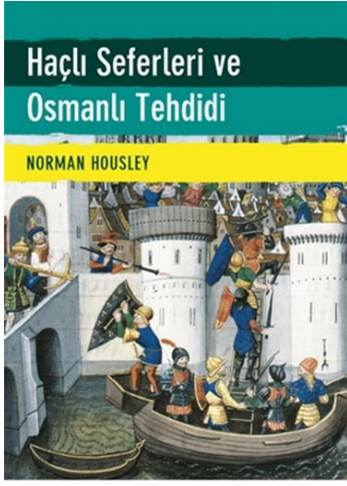
KÜLLİYAT

OSMANLI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

KİTAP TANITIM

NORMAN HOUSLEY, , İstanbul 2016, Çev. Mehmet Moralı, 376 s.

Sümeyra ÇALIŞKAN¹

1291 yılında Akka'nın Memlûk hâkimiyetine alınması hadisesine müteakip Doğu'da İslâm devletlerinin yükseliş ve güçlenişini 1302 yılında kurulan Osmanlı devletinin tedrici bir süreci müteakip İmparatorluk oluşu olgusu temsil etmiştir. Bu ilerleme ve gelişme Haçlı seferlerini organize eden Papalık kurum ve devletinin de dikkatini celp etmiş kıtadaki dünyevî yöneticiler ile inananları Osmanlı kuvvetleri üzerine kutsal seferlere teşvike çalışmıştır. Bu arayışlar ve aksülamelleri, arayış çerçevesindeki Papalık faaliyetlerini Leicester Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Norman Housley Haçlı Seferleri ve Osmanlı Tehdidi (*Crusading and the Ottoman Threat 1453-1505*) adlı eserinde etraflıca ele almış, dilimize çevrilen ilgili dönem Haçlı Seferleri'ne ilişkin farklı ve yeni bilgilere erişme imkanı sağlamıştır. Eser, İstanbul'un 1453 yılındaki fethi ile 1505 yılları arasındaki Papalık faaliyetleri bağlamında Giriş ve beş bölüm ile sonuçtan mürekkeptir. Bölümler sırasıyla "Temeller: Karşıtlıklar ve Bağlılıklar", "Strateji, Seferberlik ve Denetim", "Askere Alma ve Maliye", "İletişim", "Endüljanslar ve Türklere

Karşı Haçlı Seferi" adlarını taşımaktadırlar. Giriş kısmı konu üzerine yapılan çalışmalar ve bu çalışmaların değerlendirilmesi ile çözümleme olarak tesmiye edilen kitap bölümlerinin konularını ele almaktadır. İstanbul'un fethine müteakip artan kutsal sefer arayışlarını irdeleyen yazar Papalığın bu olayın ardından faaliyetlerini artırdığı olgusundan hareket etmektedir. Süreci tarihsel tasnife tabi tutarak "1453-1464", "1464-1481", 1481-1494", "1494-1505" dönemlerini ayırıcı olgularına dikkat çekmiştir.

"Temeller: Karşıtlıklar ve Bağlılıklar" adlı ilk bölümde Müslüman ve Hıristiyanların Papalık cihetinden değerlendirilmesini Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'u fethine müteakip Papa 2. Pius'un kıyamet alâmeti olarak değerlendirmesi ve Türklere dair vahşi, tahripkâr söylemler ile oluşmuş imajına dair bilgiler vermektedir. Sefere çağrı için görevlendirilen vaizler ve onların ifadelerine de yer verilmiş ve dönemin etkin kesimlerinden bir kısmının bakış açılarına da vakıf kılma hususu sağlanmıştır. Papalığın Kudüs ve Osmanlı hâkimiyetine giren Ortodoks Hıristiyanlara dair ifadeleri ve seferlere iştiraki sağlamak için inananlara yapılan mükafatların kutsal sefere çağrıdaki yerine de bu kısımda yer verilmiştir. Papalığın çağrıları ve koyduğu vergi zorunluluğunun dayandığı "antemurale" düşüncesi ve katkıları da Osmanlı kuvvetleri ile savaşan Hıristiyan devletlere sağlanan dış desteğe dair önemli bilgilere vakıf kılmaktadır. Son olarak bu dönemde kıta içerisinde Papalık için tehdit olan

¹ Yeniçağ Tarihi ve Tarih Eğitimi Uzmanı. skepticalmodest@gmail.com

Huşçu inanış ve etkileri de Osmanlı İmparatorluğu'nun ilerlemesi ve Papalığın politikaları cihetleriyle ele alınarak dönemin siyasi durum ve arayışı betimlenmiştir.

“Strateji, Seferberlik ve Denetim” adlı ikinci bölüm kutsal sefere dair fiili eylemler ve yönetimi hakkında bilgiler vermektedir. Sefer güzergahları, vaizler, kurulan ittifaklar ve kurulmak istenen ordular, planlar, Papalık kurulunun faaliyet ve kararları, kongre ve diyetler, malî cihet, kıtadaki krallıkların tutumu ve katkıları hakkında bilgileri sunarak betimi somutlaştırmakta önemli zemin vasfını taşımaktadır.

“Askere Alma ve Maliye” başlığını taşıyan üçüncü bölümde Osmanlı İmparatorluk güçlerine karşı kurulacak ordular ve seferi temin edecek malî kaynaklar ile bu kaynakların temini, sağlanan kaynakların nasıl sağlandığı, sağlanması yönündeki faaliyetler irdelenmiş, sefer arayışına katkısına yer verilmiştir. Kaynakların sağlanmasında zorunluluk ile gönüllülük durumları, gönüllülüğü sağlama yolları ve bunları etkileyen menfii durumlar ele alınarak istenen kutsal sefere engel olan durumlar, dönemin iklimi, vaziyeti ve inananların yaklaşımı resmedilmiştir.

“İletişim” başlıklı müteakip bölümde Osmanlı topraklarına yapılması tasarlanan seferin organize edilmesinde kullanılan yöntemlere yer verilmiş bu bağlamda vaizler ve faaliyet ve etkileri, vaizlerin görev yaptıkları bölgelerin vaizlere karşı yargı ve tutumları ile bunun sefere olumsuz etkileri, toplanan diyetler verilen söylemler ve mündemiçlerinde yer alan dinsek motifler, Papalığın matbaayı sefer maksadıyla etkili bir biçimde kullanışı ve ortaya çıkan yayınlardaki çeşitlilik ile içeriklerin kıta insanlarında oluşturmayı hedeflediği inançlara yer verilmiştir.

“Endüljanslar ve Türklere Karşı Haçlı Seferleri” başlıklı son bölümde 1492 yılında Gırnata'nın İspanyol krallığı hakimiyetine alınmasında endüljanslar ve kutsal sefer propagandasının etkisine yer verilmiş, aynı politika ve usulün Osmanlı İmparatorluğu'na karşı yürütülmesi irdelenmiştir. Osmanlı ilerlemesine karşı satışı çıkarılan endüljanslardan edinilen gelirler, gelirlerin harcandığı mecralar ve menfii neticeler ile bu neticelerin sebepleri izah edilmiştir. Endüljanslara karşı olan olumsuz yargılar, istisamlara da yer verilmiştir.

Sonuç kısmında gerçekleştirilmesi istenen Haçlı Seferleri'nin engellerine dair önemli görülen noktalar ifade edilmiş nihayetinde Osmanlıların politik olarak kabul edilmiş bir unsur olduğu yargısına varılmıştır.

SONUÇ YERİNE

Tüm bu konusal irdellemeler Osmanlı klasik döneminde Papalığın meydana getirmeye çalıştığı bir Haçlı Seferleri için gerekli cihetleri, araçları ve bunlardaki noksanlıkları ortaya koymuştur. Bu eser söz konusu dönemin Avrupa kıtasındaki inananlar ile krallarının anlayışını ortaya koyma hususunda oldukça aydınlatıcı bir çalışmadır. Buna mukabil “olması gerekli” bir Haçlı seferinin neden olmadığını ortaya koyma paradigması ile ele alınmış gibidir. Esasen bu husus da İslâm ve Osmanlı Tarihi bağlamında Haçlı Seferleri sebebiyle oluşan “neden” sorununa önemli bir betimsel katkı sağlamaktadır. Buna mukabil “olması gerekli miydi” sorunu üzerinde de yeterince durmak da aydınlatıcı olabilirdi ve bu hususta noksanlık taşıdığı ifadeye uygundur.

